

Sadece devletin 'karlı' çıktığı bir sistem yürümez

Türkiye'de devletin dağıtım ve üretim sorumluluğu ciddi paralar karşılığında özel sektöre devrederek 'karlı' ve başarılı bir özelleştirme yaptığını söyleyen Akenerji Genel Müdürü Danışman "Ancak bu oyunun tek kazananı olmaz, özel sektör bu işe iyi niyetle girdi, yatırımların geri dönüşün sağlanması gerekiyor" diyor

Türkiye'de belki de enerji sektörüne ilk yatırımı yapan özel sektör yatırımcıları arasında Akkök Holding geliyor. Gruba bağlı Akenerji, hayatına 1989 yılında başladı. Bir dönem sektörden çıkma hazırlıkları yapan, yabancı ortağıyla yollarını ayırmaya hazırlanan Akenerji bugün yüzde 30'u yenilenebilir 1.292 MW üretim kapasitesine ulaştı. Şirket, geçen yıl açtığı 904 MW'lık Erzin Doğal Gaz Kombin Çevrim Santrali ile daha hızlı büyüyeceğinin sinyallerini verdi. Akenerji Genel Müdürü Ahmet Ümit Danışman ile şirketin İstanbul'daki merkezinde buluştuk. Danışman, Akenerji'nin hedeflerinin yanı sıra elektrik üretim ve dağıtım sektörlerine dönük görüşlerini paylaştı. Elektrik üretimi ve dağıtımında devletin sorumluluklarını milyar dolarlık bedellerle özel sektöre devrettiğini belirten Danışman, "Devlet bu işten karlı çıktı ancak sürdürülebilir bir enerji piyasası için özel sektörde yatırımların geri dönüşünü alması gerekiyor. Fiyatların arz-talep dengesi içinde maliyetler bazında belirlendiği bir piyasa özel sektör açısından daha sürdürülebilir olur" saptamasında bulunuyor.

Güncel gelişmelerle başlayalım isterseniz, kısa bir süre önce iki doğal gaz santralimizi kapattığımız nedeni nedir, yeni bir strateji mi, doğal gazdan mı çıkacaksınız?

Biz enerji sektörüne ilk yatırım yapan şirketlerden biriyiz. Biliyorsunuz son 10 yılda Türkiye'de özel sektör yatırımlarının payı sürekli olarak artıyor, yeni santraller açılıyor. Şu anda elektrik enerjisinin yüzde 40'ı doğal gazdan sağlanıyor. Bu bir gerçek ve değişmiyor, bu oranlarda da devam edecek. Bu nedenle büyük üreticilerin portföyünde doğal gaz hep olacak, bizim bu alandan çıkmamız diye bir durum söz konusu değil, dengeli bir portföye sahip olmamız gerekiyor. Kapasitemizin yüzde 30'u yenilenebilir diğeri de fosil yakıtlardan sağlanıyor. Kapattığımız Kemalpaşa ve Bozöyük santralleri en eski üretim yerlerimizden. Teknoloji sürekli geliyor verimlilik artıyor. Bu santrallerimiz teknoloji olarak geride kalmıştı ve serbest piyasa sisteminde rekabet şansları yoktu. Erzin'de 904 MW'lık yeni doğal gaz santralini devreye almamızla bu iki santrali devre dışı bıraktık. Bunun yerine çok daha büyük ve verimli bir yatırım yaptık. Şu anda

Döviz kuru konsolidasyona yol açacak

"Yaklaşık 5 yeni yapılmış doğal gaz santralının maliyeti 5 milyar dolar, bunun yüzde 30'unu özkaynakla ödeseniz 3.5 milyar dolarlık banka borcu var demektir. Sistemin bunu ödemesi lazım, fiyatlar belli, bunun hesabının yapılması gerekiyor. Ama elektriksiz bir ortam düşünülemez, bunun geçici olduğunu düşünüyoruz. Diğer ülkeler de olduğu gibi bizde konsolidasyonlar olabilir.

doğal gazda yeni bir yatırım planımız yok.

Yabancı ortağımızla CEZ'le ayrılma durumunuz vardı, sonra vazgeçildi, şu anda durum nedir?

Akkök Holding ve CEZ Grubu'nun ortaklığı 2008 yılında başladı. CEZ Dağıtım sektöründeki şirketimiz SEDAŞ'ın da ortağı.

Anımsayacaksınız 2010 yılında Akenerji'nin satış süreci gündeme gelmişti daha sonra bundan vazgeçildi. 900milyon dolarlık bir yatırım yaparak yeni bir santral yaptık, burada da CEZ ve Akkök ihtiyacımız olan sermaye katkısını yaptı. Bu süreçte 8 hidrolik ve bir rüzgar santrali devreye aldık, Aknereji'nin 10 tane yeni santrali var, bunların tümü da 2010-14 yılları arasında yapıldı. Krizlerden etkilenmeden finansmanını tamamlayarak yatırımlarımızı yaptık. Bugün için herhangi bir farklı durum satış, ortaklık bitmesi gibi bir durum söz konusu değil.

Orta ve uzun vadede ulaşmak istediğiniz kapasite nedir?

Akkök ve CEZ Grubu olarak dağıtımda SEDAŞ'ın sahibiyiz. Oldukça büyük bir bölge; 1.5

milyon abonemiz var. Sepaş Enerji adlı perakende şirketimiz de elektrik satışı yapıyor. Üretim tarafında 10 tesisimiz var hepsi yeni, 388 MW'lık yenilenebilir kapasitemiz var, doğal gaz santralımızda 904 MW topladığımızda 1.292 MW'a ulaşıyor ki bu da önemli bir kapasite. Şu anda portföyümüzde Erzincan'da 198 MW'lık hidrolik santral projemiz var teknik çalışmaları sürüyor. Şu anda gündemimizde yeni bir yatırım yok ama yeni projelere lisans almış projeleri fırsatlar çıktığında değerlendirebiliriz.

Piyasaya baktığımızda son 2 yılda elektrik fiyatları yatırım yapmayı teşvik edici cesaretlendirici seviyelerde değil. Bunun değişik nedenleri var, geçen yıl kuraklık vardı, fiyatlar yükseldi ama üreticiye bir faydası olmadı. Elektriği üretmediğiniz için piyasadan yüksek fiyatla

alıp müşterilerinize teslim ettiniz. Bu yıl su bol gözüküyor ancak bu yıl da seçim yılı, fiyatlarla ilgili beklentimizi baskılıyor. Seçimlerin ardından piyasanın gerçek maliyetleri yansıtıcı seviyeye gelmesini bekliyoruz.

Bugün bir yatırım yapmaya karar verdiğinizde en az 4 yıl sonra üretime başlayıp 7 yıl sonra para kazanmayı düşünebilir hale gelebilirsiniz eğer 2020 yılındaki elektrik fiyatını tahmin edebilirsiniz... Piyasada yeni yatırım olması için öngörülebilirlik çok önemli. Fiyatların piyasada arz-talebe bağlı olarak ve maliyetleri yansıtacak şekilde belirlenebiliyor olması gerekiyor.

Aslında parametreler ortada ancak bu bazen mümkün olamıyor. Siz yatırımı yapıp devreye alana kadar dünyada birkaç kriz yaşanıyor, finansman pozisyonları değişti-

yor. Biz şirket olarak bu dönemde yatırımlarımızı konsolide etme ve satış tarafında karlılığa odaklanmayı istiyoruz.

Doğal gaz ve elektrikte toptan satış yapan şirketleriniz de var. orada pozisyonunuz hedefiniz nedir?

Doğal gazda zaten en büyük tüketicilerden biriyiz o nedenle kendi şirketlerimizin ihtiyacını karşılıyoruz. yılda 1 milyar metreküp gaz tüketiyoruz.

Elektrik bölümünde ise toptan ve perakende ticaretin yanı sıra ithalat ve ihracat da yapıyoruz. 8.5 milyar kWh'lık üretim kapasitemiz var, buna eşdeğer bir portföyü yönetiyoruz.

İhracat ve ithalat tarafındaki çalışmalarınız konusunda bilgi verebilir misiniz, bir dönem Yunanistan vardı gündeminizde...

İhracat ve ithalat dönemlerine göre değişiyor. Biliyorsunuz fiyatlar günlük hatta saatlik belirleniyor. Her ay sınırda ihaleler yapılıyor, fiyatlara bakarak bazen ithalatçı bazen ihracatçı oluyorsunuz her halükarda kapasite tahsis ihalesini kazanmanız gerekiyor. Biz daha çok Batı tarafındaki hatlarla ilgiliyiz Bulgaristan, Yunanistan tarafından daha faal, Doğu'daki dinamikler daha farklı o bölgede aktif çalışmamız yok. .

Geri dönüşüm makul sürelerde olmalı

Türkiye'nin kurulu gücünün artışı hakkında çeşitli savlar var, son yıllarda yatırım miktarının fazlaştığı arz fazlalığı oluştuğu yönünde değerlendirmeler var, siz nasıl görüyorsunuz?

Yatırımların daha sürdürülebilir olması gerekiyor, yapılacak yatırımın miktarından ziyade öngörülebilir bir büyümeyi makul yatırımlarla karşılayıp bu yatırımların geri dönüşümünü sağlamak gerekiyor.

Dünyada elektrik sektörü çok hareketli, bazı dönemlerde fiyatlar düşüktür herkes iyi bir iş değil der, sonra fiyatlar yükselir herkes yatırıma girmek ister ekipman fiyatları artar... Bu dalgalanma sürekli görülür ama sizin düz biz çizgide yatırımlarınızı yapmanız gerekiyor.

Eğer bu işi özel sektöre yaptırıyorsanız gerek kredi borcunu gerek sermaye borcunu makul sürelerde geri almasını sağlamanız gerekir, bunu sağlarsanız yatırım da yapılır para da bulunur önemli kriter bu.

Bu çerçeveden değerlendirirsek Türkiye'deki tablo nedir?

Türkiye son 10 yılda çok iyi bir noktaya geldi, özel sektörün enerji sektörüne katılımıyla ilgili olarak çok başarılı bir politika izlendi. 21 dağı-

Yeni tarifeyi bekliyoruz

Dağıtım sektörüne dönük ciddi eleştiriler söz konusu, düzenleyici kurum da bunu sık sık gündeme getirir oldu. Bu alanda hem dağıtıcılar hem de tüketiciler açısından değerlendirirsek nasıl bir manzara var?

Dağıtım şirketlerinin bazı sıkıntıları var, aslında Türkiye'de hangi sektöre gitseniz hepsinin sorunu var. Ancak dağıtım imtiyazlı bir konu, tamamen regüle edilen bir piyasa. Özel sektör olsanız bile yapabilecekleriniz son derece sınırlı, herşey yasalarla belirlenmiş durumda, denetime tabisiniz. Sonuçta kamu hizmeti sayılabilecek bir iş sürdürüyorsunuz.

Aslında sektörde bugün sorun olarak dile getirilen konuların tümü hatta daha fazlası özelleştirme öncesinde de vardı ama bunların çoğu gündeme dahi gelmiyordu. Kullanıcının belki de yeni farkına vardığı, bilinçlenme arttığı için gündeme getiriyor. Burada EPDK da Enerji Bakanlığı da sorunları çözmek için olumlu yaklaşıyorlar bir yandan da kamu-yu gözetip bir yandan da özel sektörün önünü açmaya çalışıyorlar. Önümüzde 1 Ocak 2016'dan itibaren yeni tarife dönemi başlayacak, şu anda onun hazırlıkları sürüyor, sektör de bu yeni dönemi bekliyor. Yatırım programı, işletme maliyeti belirleniyor, gelirinizi belirleyecek olan metodoloji değişiyor. Önümüzdeki 5 yıllık dönemi belirleyecek olan çalışmanın sonucunu umutla bekliyoruz.

tım bölgesinin tamamı özel sektöre geçti, bu devletin yıllardır sırtında taşıdığı bir sorumluluktur, devlet buradaki tüm maliyeti milyarlarca dolarlık gelir karşılığında özel sektöre devretti. Şu anda dağıtım sektörüne milyarlarca dolarlık yatırım yapıyor bunu da özel sektör yapıyor, binlerce çalışanın maliyeti ni de özel sektör üstlendi.

Bu tabii beraberinde verimlilik artışını getirdi, iş yönetimlerinde mükemmelliyetçiliğe doğru bir kayış oldu, kayıp kaçak oranları ciddi şekilde azaldı.

Üretim tarafına bakarsak artık yeni yatırımların tamamını özel sektör yapıyor, devletin elindeki termik santraller yeni santral yapımının bile daha üstünde fiyatlarla satıldı. Oradaki yükler de devletin sırtından aktarıldı. Yenilenbilir enerjideki ciddi gelişme de özel sektör tarafından yapılıyor.

Piyasaya baktığımızda arz fazlası var diyoruz, dolayısıyla arz güvenliği konusunda da bir sorun yok, tüketici açısından fiyatlara bakarsanız son derece düşük. Kurun da

etkisiyle oldukça düşük seviyelere geldi. Gerçi fiyatlar Avrupa'da düşüş içinde... Demek ki gelinen nokta itibarıyla devlet bu işten karlı çıktı ama bir oyunda bir taraf karlı çıkıyorsa diğer tarafının da kazanması gerekiyor.

Özel sektör de bu işe iyi niyetle, gayretle ve inanarak girdi ama gelinen noktada özellikle bu kur farkının getirdiği noktada döviz borcu olan şirketler, ki özelleştirmeler dövizle yapıldı, santral yatırımlarında makine ekipmanlarının önemli bir kısmı dolarla alınıyor, piyasadaki fiyatların bu borçların geri ödemesini sağlaması gerekiyor.

EPIAŞ sağlıklı fiyat oluşumu sağlayacak

EPIAŞ'ın da ortakları arasındasınız, borsanın enerji piyasasına nasıl bir katkısı olacak?

İşin arz ve talep tarafının yanı sıra bir de sistemin işlemesi, ortamın hazırlanması gerekiyor. EPIAŞ'ın en büyük faydası bu ortamın

sağlanmasına katkı olacak. Herşey tek bir seferde olmuyor tabii, mutlaka iyileştirmeler yapılacaktır. Bağımsız piyasa oyuncularının güveneceği, verilerin, rakamların şeffaf bir şekilde herkesle paylaşıldığı, uzun vadeli projeksiyon yapmayı sağlayacak verilerin sağlanacağı bir ortamın oluşturulmasına katkı sağlamasını bekliyoruz.

Şimde kontratları en fazla 2 yıllık yapılabiliyorsunuz bu da yatırım yapma olanaklarınızı kısıtlıyor, fiyata da dışarıdan müdahale edilmemesi durumunda sağlıklı bir ortam oluşacak diye bekliyoruz.

Enerji verimliliği talep oranını düşürüyor

Talep tarafında bir de şöyle bir realite söz konusu, genelde projeksiyonu mevcut duruma bakarak yapıyorsunuz. Formül kabaca şöyle: Türkiye ekonomisi ortalama yüzde 5 büyüyorsa elektrik talebi de yüzde 8 artar. Yatırımlar bugüne kadar bu formülle yapılıyordu, artık görüyoruz ki bu işlemiyor. Bunun iki nedeni var, birincisi verimlilik. Enerji verimliliğine yapılan yatırımlar etkisini göstermeye başladı, yeni yatırımcıların bu oranı da dikkate alması şart.

İkincisi ise elektrik talebini tetikleyen şey, özel sektör yatırımları... Eğer özel sektör yatırımlarında artış olmuyorsa ya da azalıyor bu elektrik talebini direkt olarak etkiliyor. Ticaret ya da hizmet sektöründeki artış elektrik talebini artırmıyor. Türkiye'nin sorunu da bu, özel sektör yatırımları artmıyor.

